C/2026/1687

13.3.2026

ODPORÚČANIE RADY,

z 9. marca 2026,

týkajúce sa ľudského kapitálu v Európskej únii

(C/2026/1687)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 148 ods. 4,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

keďže:

(1) Európsky pilier sociálnych práv vyhlásený Európskym parlamentom, Radou a Komisiou v roku 2017 ([1]) poskytuje kompas pre vzostupnú konvergenciu pracovných a životných podmienok v EÚ. Vo svojej prvej zásade potvrdzuje, že „*Každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti a úspešne zvládať zmeny postavenia na trhu práce*“.

(2) V oznámení o Kompase konkurencieschopnosti ([2]), ktorý Komisia prijala v januári 2025, sa stanovuje plán na obnovenie hospodárskej dynamiky EÚ a podporu rastu. Podpora zručností sa považuje za kľúčový faktor, pričom sa uznáva, že vysokokvalifikovaná pracovná sila je základom európskeho hospodárstva, hnacou silou produktivity, inovácií a kvalitných pracovných miest a aktivátorom spravodlivej zelenej a digitálnej transformácie. V marci 2025 Komisia prijala oznámenie o únii zručností ([3]), v ktorom zdôraznila kľúčovú úlohu ľudského kapitálu a zručností orientovaných na budúcnosť pri zvyšovaní konkurencieschopnosti a strategickej autonómie Únie, posilňovaní pripravenosti a podpore udržateľnej prosperity. V roku 2025 Komisia uverejnila aj dve oznámenia o umelej inteligencii (AI), v ktorých sa zdôrazňuje, že ľudia a zručnosti zohrávajú kľúčovú úlohu ([4]) ([5]).

(3) Ako sa uznáva oznámení Komisie o Únii zručností ([6]), integrovaný prístup ku koordinácii politík a posilnený mnohostranný dohľad v rámci európskeho semestra poskytuje rámec na usmernenie potrebných štrukturálnych reforiem trhov práce, ktoré sa opierajú o systémy vzdelávania a odbornej prípravy a investície do rozvoja ľudského kapitálu.

(4) V tomto odporúčaní sa zohľadňuje rozdelenie právomocí v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy medzi EÚ a členskými štátmi, a najmä zodpovednosť členských štátov za obsah výučby a organizáciu ich systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako sa stanovuje v článkoch 165 a 166 ZFEÚ. Európska komisia v súlade s úlohou Únie a cieľom podľa zmlúv podporuje rozvoj kvalitného vzdelávania v členských štátoch, podnecuje ich spoluprácu a uľahčuje vzájomné učenie, čím dopĺňa ich činnosť.

(5) Od roku 2021 je hlavnou ambíciou európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy vytvorenie európskeho vzdelávacieho priestoru. V tejto súvislosti sa v záujme toho, aby jednotlivci a spoločnosť naplno využili svoj potenciál, vzdelávanie a odborná príprava vnímajú z holistického hľadiska. Z nedávnych dôkazov vyplýva, že sa na základe spolupráce EÚ zameranej na európsky vzdelávací priestor podarilo realizovať dôležité nové opatrenia na úrovni EÚ, podporiť vnútroštátne reformy a vytvoriť udržateľné spôsoby hlbšej európskej spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami. Uvedenou spoluprácou sa tak prispieva aj k rozvoju ľudského kapitálu.

([1]) Ú. v. EÚ C 428, 13.12.2017, s. 10.
([2]) Oznámenie Komisie z 29. januára 2025 s názvom Kompas konkurencieschopnosti pre EÚ [COM(2025) 30 final].
([3]) Oznámenie Komisie z 5. marca 2025 s názvom Únia zručností [COM(2025) 90 final].
([4]) Oznámenie Komisie z 9. apríla 2025 s názvom Akčný plán pre kontinent umelej inteligencie [COM(2025) 165 final].
([5]) Oznámenie Komisie z 8. októbra 2025 s názvom Stratégia využívania umelej inteligencie [COM(2025) 723 final], v ktorom sa navrhujú odvetvové a medziodvetvové opatrenia vrátane opatrení týkajúcich sa gramotnosti v oblasti AI, zvyšovania úrovne zručností a získavania nových zručností a informovanosti pre oblasť zručností s cieľom zvýšiť zavádzanie AI v kľúčových odvetviach a vo verejnom sektore.
([6]) V súlade s uznesením Rady o vzdelávaní a odbornej príprave v rámci európskeho semestra: zabezpečenie informovaných diskusií o reformách a investíciách (2020/C 64/01).

(6) Toto odporúčanie je navrhnuté tak, aby dopĺňalo usmernenia pre politiky zamestnanosti členských štátov, predovšetkým zohľadnením rozmeru ľudského kapitálu v týchto politikách zamestnanosti. Identifikujú sa v ňom oblasti spoločného záujmu EÚ. Ak je to v kontexte jednotlivých členských štátov relevantné, tieto oblasti sa budú neskôr analyzovať v správach o jednotlivých krajinách a môžu sa riešiť v odporúčaniach pre jednotlivé krajiny vydaných v rámci cyklu európskeho semestra. Tieto oblasti záujmu majú aj dôležitý územný rozmer, keďže v Európe existujú výrazné územné rozdiely z hľadiska zručností a investícií do ľudského kapitálu.

(7) Členské štáty každý rok preskúmavajú v rámci Výboru pre zamestnanosť podľa článku 150 ZFEÚ všetky aspekty týkajúce sa výsledkov v oblasti zamestnanosti v EÚ vzhľadom na spoločnú výročnú správu o situácii v oblasti zamestnanosti v Únii a o vykonávaní usmernení pre zamestnanosť (článok 148 ods. 5 ZFEÚ) a s prihliadnutím na informácie získané od členských štátov prostredníctvom ich výročných správ o pokroku (ktoré slúžia aj na účely článku 148 ods. 3 ZFEÚ).

(8) EÚ čelí pretrvávajúcemu nedostatku pracovníkov a zručností. Tento nedostatok je značný vo všetkých členských štátoch, regiónoch a odvetviach a má vplyv na podniky všetkých veľkostí. Miera voľných pracovných miest v EÚ, ktorá je zástupným ukazovateľom pri meraní nedostatku pracovnej sily, zostáva vysoká na úrovni 2,0 % (3. štvrťrok 2025) a blíži sa úrovni spred pandémie ([7]). Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily brzdí aj investície a inovácie: 68 % stredných podnikov uviedlo v roku 2023 ([8]) nedostatok zručností ako vážny problém a 77 % podnikov uviedlo, že nedostatok zručností bol v roku 2024 prekážkou dlhodobých investícií ([9]).

(9) Niektoré odvetvia a povolania čelia veľkému nedostatku pracovnej sily a zručností v celej EÚ. V roku 2024 sa najrozšírenejší nedostatok pracovnej sily v EÚ týkal technických profilov vo výrobe a v stavebníctve (vrátane zváračov a rezačov kovov plameňom, stavebných a prevádzkových elektrikárov, inštalatérov a montérov potrubárov, stavebných klampiarov), zdravotníckych povolaní (zdravotníckych pracovníkov, všeobecných a špecializovaných lekárov, zdravotníckych asistentov a fyzioterapeutov, pričom v roku 2022 podľa odhadov chýbalo v EÚ 1,2 milióna lekárov, zdravotných sestier a pôrodných asistentiek ([10])). Zároveň má len 12 % poľnohospodárov v EÚ menej ako 40 rokov, čo môže ohroziť potravinovú bezpečnosť EÚ. Odvetvie dopravy takisto čelí rozsiahlemu nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily vo všetkých druhoch dopravy (vodiči ťažkých nákladných vozidiel, nákladných vozidiel, autobusov a električiek, ako aj námorníci, najmä dôstojníci) ([11]) ([12]). Rozšírený je aj nedostatok odborníkov v oblasti IKT, stavebných inžinierov a pedagogických zamestnancov. Odborníci v oblasti IKT tvorili len 5,0 % pracovnej sily, čo je výrazne pod cieľom digitálneho desaťročia do roku 2030, ktorý je na úrovni 10 %, a je tu aj výrazná rodová nerovnováha. V súvislosti so zelenou transformáciou bolo vo viacerých členských štátoch identifikovaných 24 povolaní s nedostatkom pracovnej sily vrátane izolatérov, stavebných inžinierov a mechanikov klimatizačných a chladiarenských zariadení (v 14 členských štátoch), stavebných technikov (v 12 členských štátoch) a strechárov (v 11 členských štátoch). Európa bude musieť rozvíjať kapacity v kľúčových úlohách obehového hospodárstva, ktoré sa musia prispôsobiť z lineárnych na obehové systémy a trhy. Tieto zručnosti sa týkajú všetkých povolaní a stupňov vzdelania, od architektov a inžinierov až po zberačov a triedičov odpadu.

(10) Technologický pokrok a zelená a digitálna transformácia ešte viac zvýšia dopyt po nových zručnostiach a prehĺbia existujúci nedostatok zručností a nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. V dôsledku vzostupu umelej inteligencie, technológií v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, biotechnológií, potrieb v oblasti obrany, vesmíru a bezpečnosti, ako aj komplexnej analýzy údajov rastie dopyt po odborníkoch v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM).

([7]) Priemerná miera voľných pracovných miest v rokoch 2013 až 2019 bola 1,7 %.
([8]) Eurobarometer č. 537, 11/2023.
([9]) EIB Investment Survey 2024: European Union Overview (Investičný prehľad EIB 2024: Prehľad o Európskej únii) https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240238_econ_eibis_2024_eu_en.pdf
([10]) European Commission/OECD Report on Health at a Glance in Europe 2024 (správa Európskej komisie/OECD s názvom Zdravie v skratke: Európa 2024).
([11]) EURES_Report_on_labour_shortages_and_surpluses_2024 (Správa EURES o nedostatku a prebytku pracovnej sily 2024).
([12]) Seafarers - Mobility and Transport - European Commission (Námorníci – Mobilita a doprava – Európska komisia).

(11) V dokumente s názvom Stav digitálneho desaťročia 2025 sa zdôrazňuje, že rozdiel medzi dopytom na trhu práce a dostupnými talentmi sa naďalej prehlbuje, najmä v oblastiach, ako je AI, kybernetická bezpečnosť, analýza údajov a polovodičové technológie. EÚ bude do roku 2027 potrebovať 6,2 až 7 miliónov pracovníkov v oblasti umelej inteligencie a približne 60 % pracovnej sily bude musieť mať zručnosti v oblasti umelej inteligencie ([13]). V odvetví kybernetickej bezpečnosti bol zistený nedostatok približne 300 000 špecialistov, zatiaľ čo v oblasti polovodičov bude pri súčasných trendoch potrebné riešiť nedostatok takmer 100 000 nových odborníkov. Z národných plánov členských štátov vyplýva, že sa čoraz viac zameriavajú na digitálne a celoživotné vzdelávanie, ale úsilie zostáva roztrieštené a nerovnomerné s obmedzeným dosahom na nízkokvalifikované a nedostatočne zastúpené skupiny. Z prognóz vyplýva, že bez dôraznejších spoločných opatrení a udržateľných investícií EÚ nedosiahne ciele v oblasti digitálnych zručností ([14]).

(12) Od roku 2023 postupne narastá počet reštrukturalizačných udalostí a plánovaných znižovaní počtu pracovných miest. Rôzne reštrukturalizačné udalosti a krátkodobé zmeny prispeli k tomu, že sa zvýšilo povedomie o potrebe prijatia naliehavých opatrení. V roku 2024 sa plánované znižovanie počtu pracovných miest v celej EÚ dotklo približne 65 000 pracovných miest, ktoré boli sústredené v konkrétnych odvetviach a regiónoch ([15]). Najviac bolo zasiahnuté automobilové odvetvie, telekomunikácie a poštové služby. V rokoch 2019 až 2024 prišlo automobilové výrobné odvetvie v celej EÚ približne o 240 000 pracovných miest. Európske oceliarske odvetvie takisto čelí rastúcemu tlaku ([16]). V roku 2024 sa v ňom zrušilo 18 000 pracovných miest, zatiaľ čo v chemickom odvetví sa v rokoch 2023 a 2024 počet pracovných miest znížil približne o 15 000. Je to obzvlášť znepokojujúce vzhľadom na rozhodujúcu úlohu tohto odvetvia pri produkcii obranných a vesmírnych technológií. Narušenie obchodných tokov, oslabený celosvetový dopyt a vyššie náklady na energiu majú celkovo negatívny vplyv na trh práce.

(13) Očakáva sa, že transformácia na klimaticky neutrálne hospodárstvo, ktorá už ovplyvňuje rast zamestnanosti, vytvorí do roku 2030 1 až 2,5 milióna dodatočných pracovných miest, ak ju budú sprevádzať účinné politiky. V akte o emisne neutrálnom priemysle ([17]) sa odhaduje zvýšenie počtu pracovných miest vo výrobe v emisne neutrálnych priemyselných odvetviach do roku 2030 o 350 000. Okrem toho je na splnenie cieľov EÚ v oblasti veternej a slnečnej energie do roku 2030 potrebných približne 130 000 až 145 000 ďalších kvalifikovaných pracovníkov a súvisiace investície do zručností vo výške 1,1 až 1,4 miliardy EUR do roku 2030. Do roku 2035 sa očakáva vytvorenie 4,2 milióna pracovných miest v stavebníctve. Uvedený počet sa dosiahne nahradením pracovníkov, ktorí z tohto odvetvia odchádzajú, navyše vznikne 88 000 nových pracovných miest aj v dôsledku obnovy budov. ([18]) Takisto sa očakáva, že počet zamestnancov v ozbrojených silách a obrannom priemysle sa výrazne zvýši, najmä v prípade osôb z prostredia STEM a odborného vzdelávania a prípravy (OVP).

(14) Značný nedostatok pracovnej sily a zručností v uvedených odvetviach a regiónoch v celej EÚ sa v nadchádzajúcich rokoch pravdepodobne zintenzívni, čo bude spôsobené starnutím obyvateľstva a rastúcim dopytom po pracovnej sile v odvetviach, ktoré majú pre EÚ strategický význam, ako sú napríklad i) pokročilé digitálne technológie; ii) prechod na čistú energiu a dekarbonizácia priemyslu vrátane obehového hospodárstva; iii) zdravie a biotechnológie, poľnohospodárstvo a rybolov – akvakultúra a biohospodárstvo a iv) obranný priemysel a vesmír. Tieto výzvy budú vyvíjať značný tlak na hospodárstva a trhy práce, čo zvýrazňuje naliehavú potrebu konať proaktívne. Preto je v súčasnosti nevyhnutné udržať a posilniť ľudský kapitál EÚ prostredníctvom cielených a pružných politík a investícií do vzdelávania, odbornej prípravy a zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie, a to v súlade s relevantnými priemyselnými politikami. Podporou pripravenosti pracovnej sily na technologický pokrok, jej schopnosti prispôsobiť sa vyvíjajúcim sa potrebám priemyslu a využiť vznikajúce príležitosti môže EÚ nielen zmierniť súčasný a budúci nedostatok pracovnej sily a zručností, ale aj posilniť svoju dlhodobú hospodársku odolnosť a globálnu konkurencieschopnosť. Okrem toho prístup k cenovo dostupnému bývaniu môže uľahčiť mobilitu pracovnej sily a vzdelávaciu mobilitu a podporiť rozvoj ľudského kapitálu a konkurencieschopnosti.

([13]) Formovanie a posilňovanie európskych talentov v oblasti umelej inteligencie, 2025.

([14]) V dokumente s názvom Stav digitálneho desaťročia 2024 sa odhaduje, že bez ďalších opatrení by do roku 2030 malo aspoň základné digitálne zručnosti len 59,8 % dospelej populácie, čo je výrazne pod cieľom 80 %.

([15]) Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, *Labour market and wage developments in Europe – Annual review 2025* (Vývoj trhu práce a miezd v Európe – ročné preskúmanie 2025), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2767/1810636.

([16]) Eurostat, [lfsa_egan22d] Zamestnané osoby podľa ekonomickej činnosti (podrobné) (NACE Rev. 2 two-digit level) (2008-2026).

([17]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1735 z 13. júna 2024 o zriadení rámca opatrení na posilnenie európskeho ekosystému výroby emisne neutrálnych technológií a o zmene nariadenia (EÚ) 2018/1724.

([18]) Cedefop. (2023). The greening of the EU construction sector: skills intelligence. (Ekologizácia stavebného odvetvia EÚ: informovanosť v oblasti zručností.) Séria informácií o údajoch.

(15) Európske systémy vzdelávania a odbornej prípravy čelia výzvam v oblasti poskytovania pevných základov zručností, ktoré umožňujú aktívne sa zúčastňovať na trhu práce, všetkým učiacim sa, najmä tým zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia, ako aj osobám s nízkou kvalifikáciou, migrantom, osobám so zdravotným postihnutím a Rómom. Výsledky v matematike, čítaní a prírodných vedách sa v posledných desaťročiach zhoršili, pričom v roku 2022 dosiahlo slabé výsledky v matematike približne 30 % 15-ročných a v čítaní a prírodných vedách 25 %. Len 16 % znevýhodnených študentov dosiahlo v roku 2022 dobré výsledky v čítaní, matematike alebo prírodných vedách, čo predstavuje pokles z 21 % v roku 2015. ([19]) U študentov s migrantským pôvodom je dvakrát vyššia pravdepodobnosť, že opustia systém vzdelávania a odbornej prípravy s nízkou alebo žiadnou kvalifikáciou ([20]). Tieto výzvy ďalej zhoršujú rozdiely v prístupe ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave v menej rozvinutých regiónoch, ako aj v znevýhodnených, vo vidieckych a vzdialených regiónoch. Viac ako 40 % ôsmakov nemá základné digitálne zručnosti ([21]). Posilnenie digitálnych zručností má zásadný význam, pokiaľ ide o úspešnú digitálnu transformáciu, a to aj prostredníctvom využívania digitálneho vzdelávania, nástrojov na testovanie a účinného, zodpovedného, inkluzívneho a etického využívania umelej inteligencie. Zároveň bude dôležité venovať pozornosť možným škodlivým dôsledkom používania digitálnych zariadení, najmä pre mladšie vzdelávajúce sa osoby. Ťažkosti v detstve sa prenášajú aj do dospelosti: každý piaty dospelý má problémy s čítaním a písaním. Vzdelávanie a odborná príprava zohrávajú kľúčovú úlohu pri príprave učiacich sa na to, aby sa stali aktívnymi občanmi, zúčastňovali sa na demokratickom živote, rozoznávali misinformácie a využívali digitálne technológie bezpečne, zodpovedne a udržateľne. 73 % mladých ľudí (vo veku 15 – 30 rokov) uviedlo, že im vzdelávanie poskytlo potrebnú úroveň zručností na identifikáciu dezinformácií.

(16) Napriek vysokej miere zamestnanosti čerstvých absolventov OVP (štyria z piatich v roku 2024) OVP a učňovská príprava naďalej čelia výzvam, pokiaľ ide o ich atraktívnosť, pričom mnohé programy odbornej prípravy sú vnímané stereotypne a bojujú s celkovo obmedzeným spoločenským uznaním. V roku 2023 bolo do programov STEM zapísaných 3,75 milióna študentov OVP v celej EÚ, čo predstavuje 36,3 % všetkých žiakov OVP na strednej úrovni. Je to stále ďaleko od cieľovej hodnoty na úrovni EÚ – navrhnutej v strategickom pláne Komisie týkajúcom sa vzdelávania v oblasti STEM – aspoň 45 % do roku 2030, ktorej dosiahnutie by si pri súčasnej úrovni zapisovania vyžadovalo, aby do oblasti STEM prešlo ďalších 900 000 žiakov OVP. V odbornom vzdelávaní a príprave na strednej úrovni sú žiačky výrazne nedostatočne zastúpené v odboroch STEM.

(17) Na úrovni terciárneho vzdelávania, napriek vysokému dopytu v mnohých odboroch STEM, približne polovica členských štátov zaznamenala v rokoch 2015 až 2023 pokles zápisov v odboroch STEM, pričom v súčasnosti sú na úrovni 26,9 % študentov, čo je ďaleko od cieľovej hodnoty do roku 2030 navrhnutej v strategickom pláne Komisie týkajúcom sa vzdelávania v oblasti STEM, ktorou je mať na terciárnom stupni v odboroch STEM aspoň 32 % študentov. V porovnaní s inými vyspelými ekonomikami má EÚ druhý najnižší podiel absolventov terciárneho vzdelávania v odboroch STEM na tisíc mladých ľudí (14,3). Na doktorandskej úrovni sú takmer štyria z desiatich študentov zapísaní do odborov STEM, ale len veľmi malý podiel v oblasti IKT. Nedostatočné zastúpenie žien v odboroch STEM tento problém zhoršuje. IKT sú oblasťou s najnižšou účasťou žien zo všetkých oblastí vzdelávania, pričom len každý piaty študent je žena. Obavy naďalej vyvoláva predčasné ukončenie vysokoškolského vzdelávania, najmä na bakalárskej úrovni, pričom len 63 % študentov terciárneho vzdelávania ukončí štúdium v odboroch STEM do troch rokov od teoretického ukončenia štúdia.

(18) Nedostatok kvalifikovaných učiteľov v mnohých členských štátoch, regiónoch, mestách a odľahlých a vidieckych oblastiach predstavuje závažné riziko pre kvalitu vzdelávania. V roku 2024 približne každý piaty učiteľ ([22]) pracoval v školách, ktoré čelili nedostatku kvalifikovaných učiteľov, čo obmedzilo kvalitnú výučbu. Navyše v dôsledku starnúcej učiteľskej pracovnej sily sa v nadchádzajúcich rokoch zníži počet učiteľov, ktorí budú k dispozícii. V roku 2023 malo 25 % učiteľov v triedach od základnej po vyššiu sekundárnu úroveň 55 rokov alebo viac (čo predstavuje viac ako 1 300 000 učiteľov). Okrem toho prispieva k nedostatku učiteľov v celej EÚ vnímaná nedostatočná atraktívnosť povolania a spoločenské ocenenie, ako aj nízke zárobky (v porovnaní s inými povolaniami, ku ktorým môže diplom v tejto oblasti poskytnúť prístup). K týmto výzvam prispieva naliehavý nedostatok učiteľov v oblasti STEM. Nedostatočná atraktívnosť určitých území môže mať vplyv aj na udržanie učiteľov v znevýhodnených, vo vidieckych a vzdialených regiónoch. Ďalším problémom je pripravenosť učiteľov venovať sa žiakom so zdravotným postihnutím a/alebo so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a/alebo so sociálno-ekonomickým znevýhodnením. Okrem toho nekonzistentné využívanie technológií v školách, nedostatočné posudzovanie digitálnych zručností a rozdielna pripravenosť učiteľov bránia zlepšeniu úrovne digitálnych zručností mladých ľudí, a to aj napriek zvýšeným investíciám do digitálnej infraštruktúry a vzdelávania v členských štátoch a regiónoch.

([19]) Pozri program OECD pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA).
([20]) Eurostat, [edat_lfse_02] Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, podľa krajiny narodenia.
([21]) Pozri International Computer and Information Literacy Study, ICILS (Medzinárodná štúdia o počítačovej a informačnej gramotnosti).
([22]) V 22 členských štátoch EÚ, ktoré sa zúčastnili na programe TALIS 2024. OECD (2025), Results from TALIS 2024: The State of Teaching (Výsledky programu TALIS 2024: Vyučovanie – aktuálna situácia), OECD Publishing, Paríž, https://doi.org/10.1787/90df6235-en.

(19) Zosúladenie programov vzdelávania a odbornej prípravy s vyvíjajúcim sa dopytom na trhu práce zostáva výzvou pre systémy vzdelávania a odbornej prípravy v celej EÚ. Odvetvové akadémie zručností a podobné iniciatívy, na ktorých vytváranie sa vyzýva aj v oznámení o Dohode o čistom priemysle ([23]), môžu podporiť rozvoj príslušného vzdelávacieho obsahu a vzdelávacích programov ([24]). Niektoré členské štáty uskutočnili príslušné reformy, pretrvávajú však značné rozdiely medzi kompetenciami, ktoré študenti nadobúdajú, a kompetenciami, ktoré požadujú zamestnávatelia. Napríklad, zatiaľ čo 90 % pracovných miest si vyžaduje základné digitálne zručnosti, takéto zručnosti má len 55,6 % dospelých v EÚ. Je to výzva aj pre mladých ľudí v EÚ. Keďže 42,5 % ôsmakov nemá dostatočné základné digitálne zručnosti, na dosiahnutie cieľovej hodnoty EÚ stanovenej na menej ako 15 % ([25]) je potrebný veľký pokrok. S nárastom umelej inteligencie je základná digitálna gramotnosť čoraz nedostatočnejšia a čoraz viac nových absolventských pozícií pre mladých absolventov si vyžaduje pokročilé zručnosti v oblasti umelej inteligencie a kritické a strategické myslenie. V tomto kontexte nesúladu medzi zručnosťami potrebnými na trhu práce a dostupnými zručnosťami je kľúčové zabezpečiť relevantnosť OVP pre trh práce, a to aj aktívnym zapojením sociálnych partnerov, pričom to isté platí aj pre vysokoškolské vzdelávanie. Študijné programy zohrávajú dôležitú úlohu pri reagovaní na vývoj potrieb multidisciplinárnych a medziodvetvových zručností orientovaných na budúcnosť, čo je nevyhnutné pre rozvoj a využívanie nových poznatkov a technológií. Pokiaľ ide o mladých ľudí, začlenenie učenia sa na pracovisku do programov vzdelávania a odbornej prípravy vo všeobecnosti zvyšuje zamestnateľnosť absolventov: miera zamestnanosti čerstvých absolventov OVP, ktorí mali skúsenosť s učením sa na pracovisku, bola v roku 2024 na úrovni 84,3 % v porovnaní so 69,7 % v prípade tých, ktorí takúto skúsenosť nemali ([26]).

(20) Celoživotné vzdelávanie vrátane zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie je nevyhnutné na to, aby jednotlivci držali krok s rýchlo sa meniacim trhom práce, čo môže zahŕňať aj ich prechod z upadajúcich do rastúcich odvetví. Napriek tomu sa v roku 2022 na vzdelávaní v predchádzajúcom roku zúčastnilo len 39,5 % dospelých, čo je o viac ako 20 percentuálnych bodov menej ako hlavná cieľová hodnota EÚ stanovená na 60 % do roku 2030. ([27]) Nízkokvalifikovaní dospelí, ktorí by mali najväčší prospech z odbornej prípravy, sa na nej zúčastňujú výrazne menej (11,3 %). Účasť je nižšia v menej rozvinutých regiónoch a stagnujúcich oblastiach vrátane vidieckych a vzdialených regiónov, ako aj v prípade zraniteľných skupín, ktoré čelia ďalším prekážkam v prístupe k odbornej príprave. Preklenutie tejto priepasti má zásadný význam pre to, aby sa celoživotné vzdelávanie stalo hmatateľnou realitou pre všetkých, a vyžaduje si urýchlené a koordinované opatrenia zo strany členských štátov, podnikov a sociálnych partnerov, a to pri rešpektovaní ich úlohy a autonómie. Úroveň finančnej gramotnosti v EÚ je v súčasnosti veľmi nízka. Podľa prieskumu Eurobarometra z roku 2023 má vysokú úroveň finančných znalostí približne štvrtina (26 %) občanov EÚ.

(21) Celoživotné poradenstvo zohráva rozhodujúcu úlohu pri umožňovaní jednotlivcom zvládať zmeny zamestnania a prispôsobovať sa meniacim sa podmienkam na trhu práce. Celoživotné poradenstvo je nepretržitý proces, ktorý umožňuje občanom v každom veku identifikovať svoje schopnosti, kompetencie a záujmy, prijímať informované rozhodnutia v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a zamestnania a riadiť svoje individuálne životné dráhy. Začlenením celoživotného poradenstva do stratégií celoživotného vzdelávania sa posilňujú zručnosti v oblasti riadenia kariéry, uľahčuje sa prístup k poradenským službám pre všetkých občanov a zaisťuje sa zabezpečenie kvality a koordinácia medzi zainteresovanými stranami. Uvedené zásady sú nevyhnutné na podporu rozvoja ľudského kapitálu a posilnenie odolnosti a prispôsobivosti v súvislosti s technologickou, zelenou a demografickou transformáciou. V odporúčaní Rady zo 16. júna 2022 týkajúcom sa individuálnych vzdelávacích účtov sa uvádza, že poradenstvo je súčasťou širších podmienok podporného rámca na účinné využívanie individuálnych nárokov na odbornú prípravu. Odporúčanie Rady zo 16. júna 2022 týkajúce sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom obsahuje kľúčovú zásadu týkajúcu sa poradenstva.

(22) Systémy vzdelávania a odbornej prípravy odolné voči budúcim zmenám si vyžadujú primerané financovanie. Nečinnosť je nákladná: ročné sociálne náklady na osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, dosiahnu do roku 2030 globálne 6 biliónov USD ([28]). Klesajúca úroveň základných zručností mladých ľudí by mohla znížiť dlhodobý rast viacfaktorovej produktivity približne o 3 % vo všetkých krajinách OECD. Investície do ľudského kapitálu vrátane zdravia obyvateľstva a politík, ktoré ho podporujú, prispievajú k vyššej produktivite a udržateľnému hospodárskemu rastu.

([23]) Oznámenie Komisie z 26. februára 2025 s názvom Dohoda o čistom priemysle: spoločný plán konkurencieschopnosti a dekarbonizácie, (COM(2025) 85 final).

([24]) Vo výročných správach programu Digitálne desaťročie sa stanovujú kľúčové reformy, ktoré majú členské štáty vykonať na riešenie výziev v tejto oblasti.

([25]) 2023 International Computer and Information Literacy Study – (ICILS) (Medzinárodná štúdia o počítačovej a informačnej gramotnosti z roku 2023), ktorú vypracovala Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania (IEA).

([26]) Na základe európskeho výberového zisťovania pracovných síl, osobitnej extrakcie údajov.

([27]) Účasť na vzdelávaní dospelých okrem riadenej odbornej prípravy na pracovisku podľa zisťovania o vzdelávaní dospelých.

([28]) Brunello, G., Rocco, L., Eck, M., 2024, *The price of inaction: the global private, fiscal and social costs of children and youth not learning*, UNESCO (Cena za nečinnosť: celosvetové súkromné, fiškálne a sociálne náklady na deti a mladých ľudí, ktorí sa nezúčastňujú na vzdelávaní, UNESCO).

(23) Samotné verejné výdavky nemôžu uspokojiť rozsah potrieb zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie vzhľadom na transformačné výzvy, ktorým EÚ čelí. V prípade dospelých je hlavnou formou vzdelávania odborná príprava súvisiaca so zamestnaním (štyria z piatich vzdelávajúcich sa dospelých v roku 2022). Takúto odbornú prípravu financujú prevažne zamestnávatelia (takmer 90 % celého vzdelávania dospelých súvisiaceho so zamestnaním). Jedna z troch spoločností však neposkytuje kurzy ani iné formy odbornej prípravy žiadnemu zo svojich zamestnancov, pričom náklady sú jednou z hlavných uvedených prekážok (spolu s pracovnou záťažou a časovými obmedzeniami). Stimulovanie efektívnych súkromných výdavkov na zručnosti, a to aj prepojením verejného obstarávania so záväzkami v oblasti odbornej prípravy, nabáda spoločnosti, aby prevzali väčšiu zodpovednosť za rozvoj zručností svojej pracovnej sily. Pravidlá štátnej pomoci umožňujú podporu odbornej prípravy, zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie zo strany poskytovateľov služieb vrátane malých a stredných podnikov po splnení príslušných podmienok. V oznámení Únia zručností sa vyzýva na posúdenie príslušných ustanovení s cieľom zabezpečiť, aby poskytovali lepšie stimuly pre priemysel vrátane sociálneho hospodárstva, na investovanie do zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pracovníkov. Verejno-súkromné partnerstvá môžu mobilizovať dodatočné investície do zručností, podporovať spoluprácu a poskytovať lepšie stimuly pre priemysel vrátane sociálneho hospodárstva, na investovanie do zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pracovníkov a na podporu spolupráce.

(24) Napriek značným verejným investíciám do počiatočného vzdelávania v posledných desaťročiach kvalita vzdelávania v niektorých členských štátoch a regiónoch stagnuje alebo sa zhoršuje. Na maximalizáciu účinnosti a efektívnosti investícií do vzdelávania, odbornej prípravy a zručností sú kľúčové posúdenia vplyvu a hodnotenia, ktoré sa vykonávajú v ideálnom prípade pred vykonávaním, počas neho a po ňom, so zapojením všetkých príslušných zainteresovaných strán a s využitím včasných a spoľahlivých administratívnych údajov vždy, keď je to možné ([29]). Zriadenie znalostného centra pre sociálne investície a integrácia medzinárodne dohodnutých satelitných účtov (EHK OSN) pre vzdelávanie a odbornú prípravu ([30]) do národných účtov môžu zlepšiť hodnotenie politiky a poskytnúť presnejšiu kvantifikáciu návratnosti investícií do ľudského kapitálu. Komisia takisto vytvorila vzdelávacie laboratórium pre investície do kvalitného vzdelávania a odbornej prípravy ([31]), ktoré podporuje členské štáty pri vykonávaní hodnotení politík v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom zvýšiť nákladovú efektívnosť ich verejných výdavkov v uvedených oblastiach a zabezpečiť, aby boli tieto výdavky založené na faktoch.

(25) Prístupné, ľahko zrozumiteľné, cielené a aktuálne informácie o zručnostiach sú nevyhnutné pre účinné a voči budúcim zmenám odolné politiky vzdelávania a odbornej prípravy. Informácie o zručnostiach v EÚ sú však naďalej roztrieštené, čo bráni informovanému rozhodovaniu. Napriek používaniu metód prognózy zručností v členských štátoch pretrvávajú značné výzvy vrátane rozmanitosti taxonómií, zložitosti zdrojov údajov a metód a obmedzení z hľadiska spoľahlivosti a podrobnosti údajov, čo môže obmedziť použiteľnosť informácií. Prognózy budúceho dopytu po danom povolaní sa zvyčajne výrazne líšia, čo odráža rôzne predpoklady o rozsahu automatizácie úloh a širší hospodársky a demografický kontext. Porovnávanie a kombinovanie týchto zdrojov je nevyhnutné pre lepšie informovanú politiku.

(26) Takmer každý tretí zamestnanec v EÚ pracuje na pracovnom mieste, ktoré nezodpovedá jeho zručnostiam, čo naznačuje, že potenciál pracovnej sily sa nevyužíva optimálne. Hoci sa uznáva význam zachovania noriem kvality v záujme ochrany cieľov všeobecného záujmu a význam dodržiavania práva EÚ, príliš prísna regulácia určitých povolaní a ťažkopádne postupy uznávania vytvárajú prekážky vstupu do profesií a znižujú mobilitu na trhu práce. To prispieva k nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a k nedostatku pracovnej sily na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ.

(27) Európski zamestnávatelia čelia ťažkostiam pri nábore pracovníkov z krajín mimo EÚ. Menej ako jeden z desiatich malých a stredných podnikov prijal v reakcii na nedostatok zručností pracovníkov z tretích krajín, pričom väčšina z tých, ktoré to urobili, považovala tento proces za zložitý. Štátni príslušníci tretích krajín sa často stretávajú s roztrieštenými a pomalými postupmi uznávania svojich kvalifikácií a čelia problémom nadmernej kvalifikácie a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Miera nadmernej kvalifikácie štátnych príslušníkov tretích krajín môže byť dvakrát vyššia ako v prípade občanov EÚ.

TÝMTO ODPORÚČA, aby členské štáty v súlade s vnútroštátnymi právomocami a s prihliadnutím na vnútroštátne okolnosti v období 2026 – 2027 konali s cieľom:

([29]) Pozri závery Rady s názvom Úloha politík trhu práce, zručností a sociálnych politík pre odolné hospodárstva z 20. júna 2024 a Dobrovoľné usmerňujúce zásady hodnotenia hospodárskeho vplyvu reforiem a investícií v oblastiach politík trhu práce, zručností a sociálnych politík určené členským štátom EÚ. Jún 2024.

([30]) Satelitné účty sú doplnkové rámce, ktoré rozširujú základné národné účty tým, že poskytujú ďalšie podrobnosti o konkrétnych oblastiach. Satelitné účty pre vzdelávanie a odbornú prípravu kvantifikujú investície do ľudského kapitálu meraním výdavkov na formálne vzdelávanie, odbornú prípravu a neformálne vzdelávanie.

([31]) https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/learning-lab

1. Riešiť nedostatok zručností v strategických odvetviach

— Nasmerovať opatrenia na riešenie nedostatku zručností so zameraním na povolania, pri ktorých sa vyžadujú najmä zručnosti v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM), vrátane IKT a umelej inteligencie, v odvetviach strategického významu pre konkurencieschopnosť a odolnosť (ako napríklad digitálne a čisté technológie, obehové hospodárstvo a dekarbonizácia priemyslu, zdravie a biotechnológie, poľnohospodárstvo a rybárstvo – akvakultúra, biohospodárstvo, obranný priemysel a vesmír).

— Posilniť zrýchlené, ako aj dlhodobejšie poskytovanie zručností relevantných pre trh práce odolných voči budúcim zmenám v oblastiach strategického významu podporou partnerstiev medzi poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy, verejnými službami zamestnanosti, sociálnymi partnermi a jednotlivými podnikmi, ako aj verejnými subjektmi, a to aj na regionálnej a miestnej úrovni.

— Znížiť prekážky vstupu do regulovaných profesií a prijať opatrenia na podporu rýchlejšieho uznávania kvalifikácií v strategických odvetviach pre občanov EÚ a štátnych príslušníkov tretích krajín pri súčasnom zachovaní noriem kvality.

2. Posilniť základné zručnosti s cieľom vybudovať pevné základy pre vyššiu konkurencieschopnosť

— Posilniť nadobúdanie zručností v oblasti gramotnosti, matematiky (vrátane finančnej gramotnosti), vedy, digitálnych zručností a občianskych zručností od útleho veku a počas celej dospelosti a na všetkých úrovniach a druhoch vzdelávania a odbornej prípravy s osobitným dôrazom na sociálno-ekonomicky znevýhodnené skupiny a osoby so zdravotným postihnutím a zároveň podporovať najtalentovanejšie osoby. Vykonať kroky na dosiahnutie cieľov na úrovni EÚ dohodnutých v rámci európskeho vzdelávacieho priestoru týkajúcich sa študentov do veku 15 rokov, ktorí nedosahujú dostatočné výsledky v základných zručnostiach.

— Zabezpečiť spravodlivý prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve ako prostriedok na zmenšenie rozdielov v dosiahnutých výsledkoch.

— Zabezpečiť primerané stimuly na zvýšenie atraktívnosti učiteľského povolania, najmä v súvislosti s predmetmi v oblasti STEM. Podporovať počiatočný a kontinuálny profesijný rozvoj na všetkých úrovniach vrátane inkluzívnych a rodovo citlivých vyučovacích prístupov.

— Posilniť digitálne zručnosti študentov, učňov a študentov celoživotného vzdelávania vrátane gramotnosti v oblasti umelej inteligencie, ako aj kritické myslenie, používať nástroje na testovanie digitálnych zručností s cieľom monitorovať pokrok a školiť učiteľov v oblasti učenia sa podporovaného technológiou. Podporovať účinné, zodpovedné, inkluzívne a etické využívanie umelej inteligencie.

— Identifikovať výzvy a riešiť vplyv používania digitálnych zariadení na akademické výsledky a duševnú a fyzickú pohodu.

3. Posilniť odborné vzdelávanie a prípravu (OVP)

— Zvýšiť kvalitu a atraktívnosť OVP a učňovskej prípravy, a to aj riešením jej negatívneho vnímania, posilnením inkluzívnosti pre znevýhodnené skupiny a riešením rodových stereotypov, najmä v programoch STEM.

— Vytvoriť a vykonávať politiky alebo stratégie na zvýšenie podielu študentov počiatočného OVP na strednej úrovni zapísaných v odboroch STEM, najmä podielu študentiek, a dosiahnuť, aby aspoň 12 % ([32]) študentov OVP získalo skúsenosť so vzdelávaním v zahraničí.

— Podporovať dostatok učiteľov a školiteľov najmä v oblasti STEM a stimulovať v spolupráci s podnikmi učenie sa na pracovisku.

4. Zlepšiť výsledky terciárneho vzdelávania v oblasti STEM

— Zvýšiť kapacitu, relevantnosť a atraktívnosť programov terciárneho vzdelávania v oblasti STEM (vrátane programov odbornej prípravy na vyššej úrovni) pre mladých ľudí najmä v oblastiach IKT a umelej inteligencie, v oblastiach s veľkým nedostatkom pracovnej sily a zručností a v strategických oblastiach. Podporovať opatrenia na posilnenie postavenia študentiek v uvedených oblastiach.

— Podporovať gramotnosť absolventov v oblasti umelej inteligencie a ich kritické a strategické myslenie, posilniť transdisciplinárne prístupy a zvýšiť internacionalizáciu programov terciárneho vzdelávania v oblasti STEM (vrátane programov odbornej prípravy na vyššej úrovni), najmä prostredníctvom spoločných nadnárodných programov.

([32]) Pozri odporúčanie Rady z 13. mája 2024 s názvom Európa v pohybe – príležitosti vzdelávacej mobility pre všetkých.

5. Investovať do vzdelávania, odbornej prípravy a zručností

— Podporovať účinné a efektívne verejné výdavky na vzdelávanie a zručnosti zodpovedajúce identifikovaným výzvam a dohodnutým cieľom a cieľovým hodnotám, a to aj využitím fondov politiky súdržnosti vrátane Európskeho sociálneho fondu plus.

— Podporovať súkromné investície do kvalitného zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie a využívanie segmentu sociálnych investícií a zručností v rámci Programu InvestEU a zabezpečiť synergie s verejnými investíciami.

— Pravidelne monitorovať a hodnotiť investície do vzdelávania a zručností na národnej, regionálnej a miestnej úrovni pomocou spoľahlivých a prispôsobených metodík posudzovania vplyvu a hodnotenia a zároveň zabrániť zbytočnému administratívnemu zaťaženiu. Tam, kde sa to považuje za užitočné, uplatňovať dobrovoľné usmerňujúce zásady schválené Radou ([33]) ako podklady pre tvorbu politiky založenej na faktoch.

— Zabezpečiť využívanie administratívnych údajov na posúdenie účinnosti a efektívnosti verejných a súkromných výdavkov na vzdelávanie a odbornú prípravu.

6. Získavať informácie o zručnostiach na zvládnutie zmien postavenia na trhu práce

— Vypracovať a uplatňovať metodiky na využívanie veľkých dát a umelej inteligencie s cieľom poskytovať lepšie a včasnejšie informácie o zručnostiach, pričom sa bude vychádzať z existujúcich kvantitatívnych a kvalitatívnych zdrojov informácií o zručnostiach a tieto sa budú dopĺňať.

— Ďalej integrovať a zvyšovať pravidelné využívanie informácií o zručnostiach pri navrhovaní (prepracúvaní) národných, regionálnych a miestnych stratégií v oblasti zručností a hospodárskeho rozvoja, v oblastiach celoživotného profesijného poradenstva, preorientovania a prechodu zo zamestnania do zamestnania a zo vzdelávania do zamestnania, ako aj pri zabezpečovaní nadčasovosti navrhovania a vypracúvania programov vzdelávania a odbornej prípravy.

V Bruseli 9. marca 2026

Za Radu

predseda

M. MOUSHOUTTAS

([33]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10779-2024-INIT/sk/pdf.